

Гавриил Спиридонович Угаров:

Учуонай, Суруйааччы, Общественнай Диэйэтэл

Бу презентацияҕа биологическай наука доктора, Хотугу форум Академиятын академига, саха литературатыгар научнай фантастика жанрыгар бастакы айымньылары биэрбит суруйааччы, ССРС Суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ, РФ үрдүкү профессиональнай үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ, СР култууратын үтүөлээх үлэһитэ, Учууталлар учууталлара, Дьокуускай куорат кыһыл көмүс бэлиэтин хаһаайына Гавриил Спиридонович Угаров олоҕун уонна айымньытын туһунан билсиэххит.

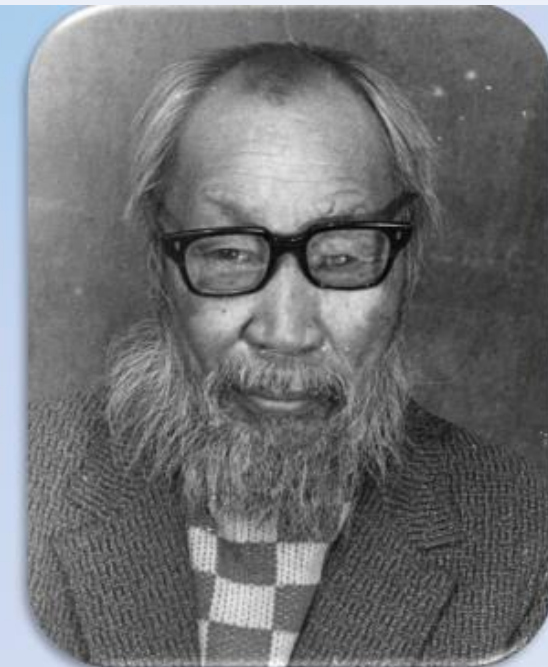
Кини биологияҕа, литератураҕа уонна общественной олоххо сүдү кылаатын киллэрбитэ.

Олоѳун Суола

Гавриил Спиридонович Угаров 1940 сыллаахха ахсынньы 21 күнүгэр Үөһээ Бүлүү оройуонун Сургулуук сэлиэнньэтигэр күн сириҥ көрбүтэ. Кини оҕо сааһа Аба дойдуга сэриитин ыар сылларыгар ааспыта, онон кыра эрдэбиттэн үлэбэ-хамнаска эриллбитэ.

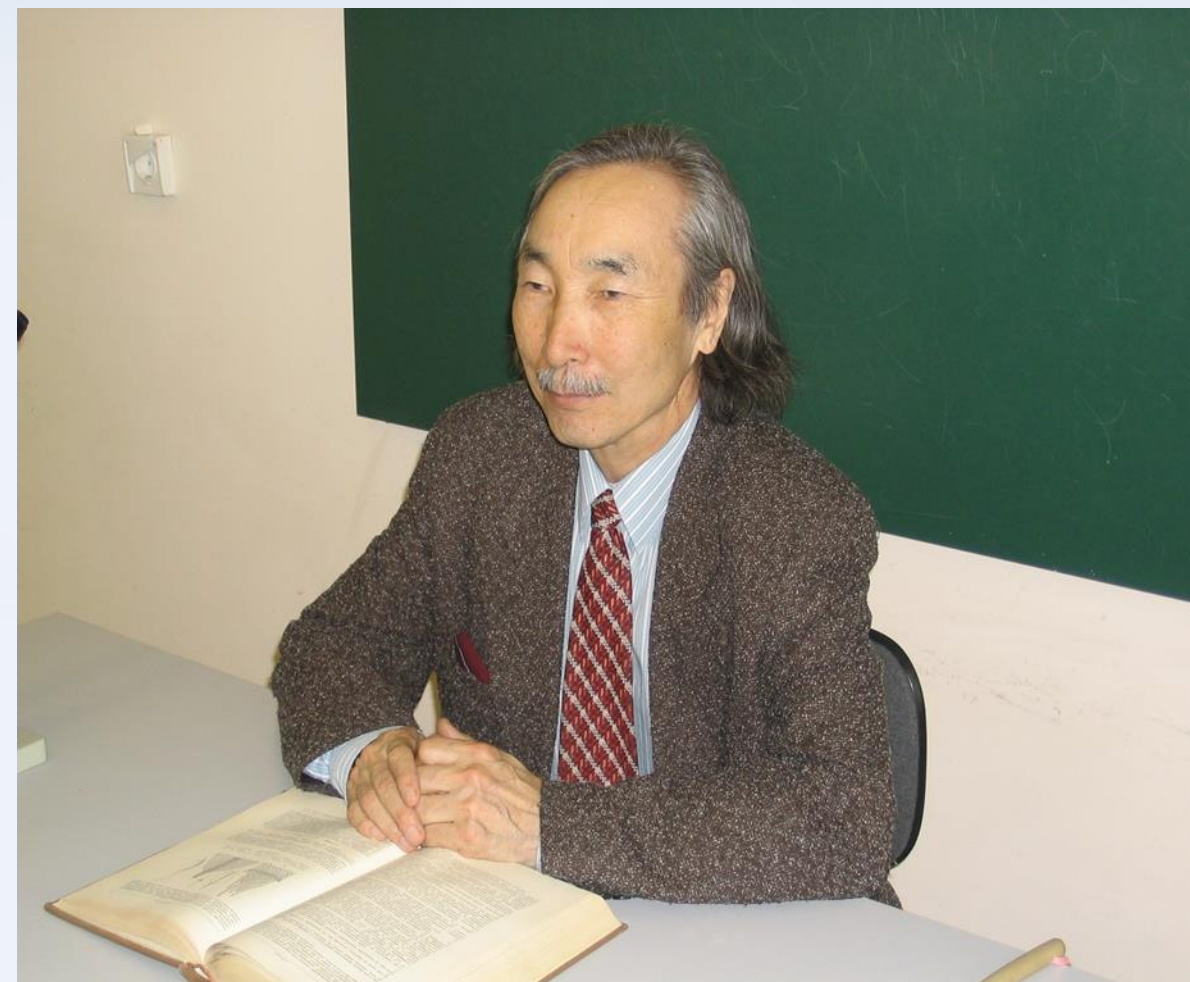
Билиигэ-көрүүгэ тардыстыылаах, оскуола, колхоз олоѳор-дьаһабар актыыбынайдык кыттар уолу оскуоланы бүтэрээтин кытта “Правда” колхозка комсомольскай тэрилтэ секретарынан, онтон Сургуулук сельсоветын исполкомун секретарынан хаалларан үлэлэппиттэрэ.

Төрөппүттэрэ Анна Петровна уонна Спиридон Иванович Угаровтар

Саха государственнай университетын биолого-географической факультетын уонна ССРС билимин Академиятын Сибиирдээҕи салаатын Дьокуускайдааҕы филиалын аспирантуратын ситиһиилээхтик бүтэрэн, биология билимин доктора, М.К.Аммосов аатынан ХИФУ профессора буолбута.

Гавриил Спиридонович Угаров 1994 сылтан ССРС Суруйааччыларын союзун чилиэнэ. СР Суруйааччыларын союзун бырабылыанньатын уонна суруйааччыларын чилиэнэ. 1999 сылтан Российской Федерация Журналистарын союзун чилиэнэ.

Учуонай Арийыылара: Биологической Нуль Теорията

Гавриил Спиридонович Угаров биология билимгэр олус улахан сананы арийыылары онорбута. Кини Биологической нуль теориятын ырытан онорбута, бу теорияҕа олобуран Биологической температура шкалатын (Угаров шкалата) уонна Угаров шкалалаах Биологической термометры айбыта.

Биологической Нуль Теорията

Кини этэринэн, биологической нуль итии-тымныы икки ардынааҕы кыраныыссаҕа.

+4°C температураҕа сытар

Угаров Шкалалаах Термометр

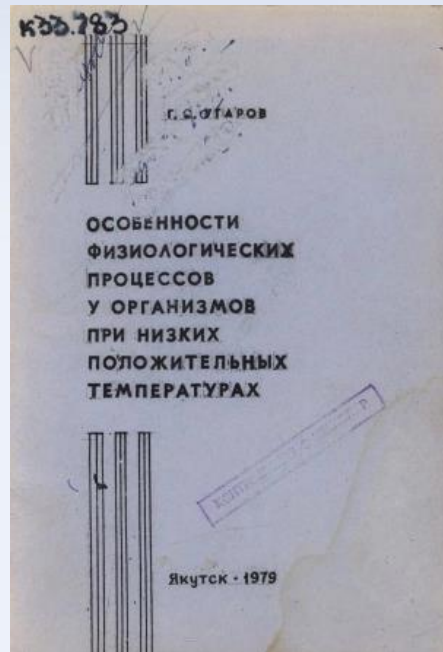
Бу арийыылара тыыннаах организмнар айылҕаҕа хайдах дьаһаналларын өйдүүргэ улахан суолталаах.

Шкаланы онорон биологической термометры айбытын Иһин Альфред Нобель мэтээлинэн наҕараадаламмыта.

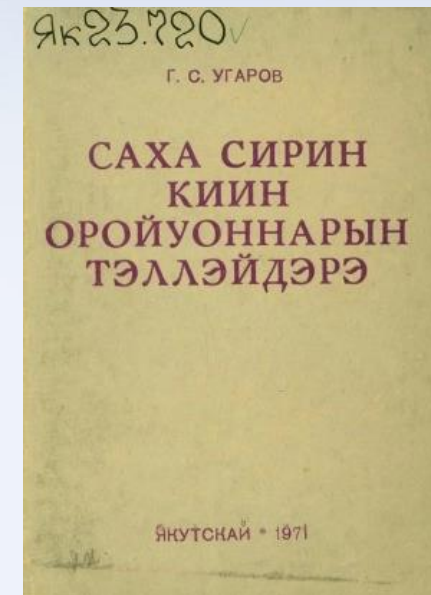

Барыта 50-тан тахса научнай публикация автора

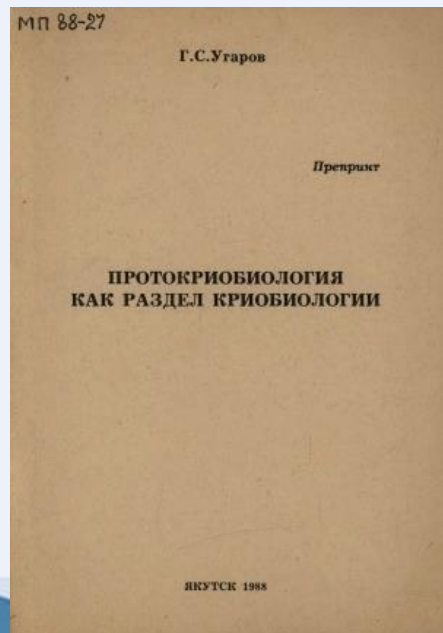

Особенности физиологических процессов у организмов при низких положительных температурах

Рассматривается динамика физиологических процессов у живых организмов при низких положительных температурах. Представлены результаты экспериментов по изучению динамики дыхательной активности изолированных митохондрий растений и их обсуждение. Дана формулировка понятий биологического нуля

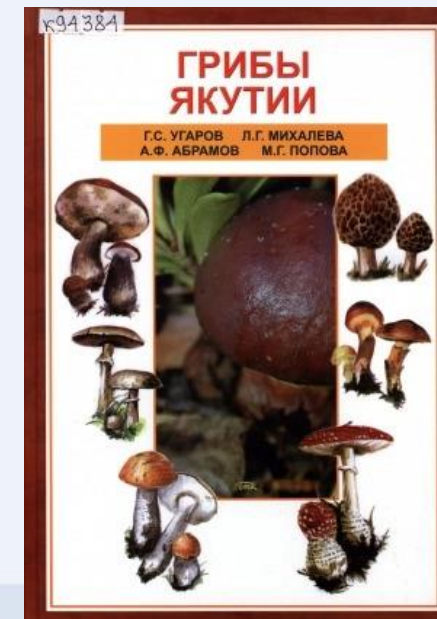

Саха сириҥ киин оройуоннарын тэллэйдэрэ

Протокриобиология как раздел криобиологии

Теоретически устанавливается некоторая общность биологических процессов, протекающих у живых организмов при отрицательных и низких положительных температурах, лежащих в интервале +4 - 0 С. Таким образом, доказывается, что эти процессы являются первично-криобиологическими или протокриобиологическими. Обосновывается необходимость введения в криобиологию самостоятельного раздела - протокриобиологии, которая будет изучать первично-криобиологические процессы (яровизацию, стратификацию, покой, холодное закаливание растений, оцепенение и спячку животных и др.)

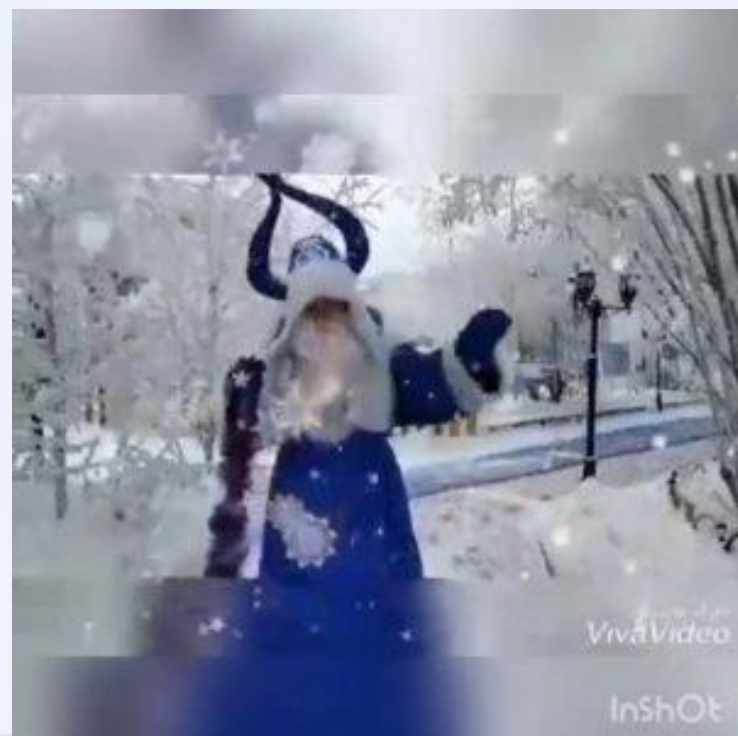
Грибы Якутии

Книга содержит сведения о грибах, произрастающих в Якутии. Наряду со съедобными включены ядовитые, лекарственные, домовые грибы. Также авторы дают практические советы по выращиванию и хранению грибов, по приготовлению самых разных блюд

Эһээ Дьыл

Оҕо-аймахха, норуокка Эһээ Дьыл уобараһынан биллэр. 2000 сыллаахха Эһээ Дьыл Саха Өрөспүүбүлүкэтин бастакы бэрэсидьиэнэ Михаил Николаев тэрийбит Саҥа дьыллаабы бырааһынньыгар көстүбүтэ, ол кэнниттэн Саҥа дьыллаабы бырааһынньыктарга өрүү кыттар буолбута. Эһээ Дьыл атын саха саҥа дьыллаабы персонаһы Чысхааны кытта тэрээһиннэргэ биир кэмнэ тахсыбат.

Бастаан персонаһы балет артыыһа оонньообута, онтон кэлин Гаврил Угаров персонаж быһыытынан бэйэтэ көстөр буолбута. Ойуунускай аатынан Саха академическай тыйаатыр мастарыскайыгар Елена Гоголева эскиһинэн көстүүм оноһулуммута.

1999 сыллаахха [«Эһээ Дьыл уонна кини сиэнэ Хаарчаана»](#) диэн кинигэ таһаарбыта. Манна Саха сиригэр баар, аптаах, хомуһуннаах дьон, ойууттар дойдуларыгар олорор, үтүө санаалаах Эһээ Дьыл туһунан кэпсэнэр.

Суруйааччы талаана: фантастика жанрын сайыннарыы

Гавриил Спиридонович Угаров 1994 сылтан ССРС Суруйааччыларын союһун чилиэнэ. Кини саха литературатыгар фантастика жанрыгар айымньылаахтык үлэлээбитэ.

"Долбор Сулуһа" – учуонай уһун үйэлэни кистэлэнин чинчийэрин туһунан.

"Өлүктүйбүт Антенналар" – атын планета сайдыылаах цивилизацията, сирдээби олоххо дьайбыттарын туһунан.

- "Баһырбас" – органнары көһөрөн олордуунан дьарыктанар биолог-учуонай туһунан.
- "Көстүбэт Эйгэ" – дьикти быһылааннаах өтөх туһунан.
- "Харыйа" – сиэмэттэн хас да мүнүүтэ иһигэр харыйаны үүннэри.
- "Киһи уонна айылба" - киһи олоһо, доруобуйата айылбаны кытта ыкса ситимнээбин научнай төрүттэргэ тирэҕирэн туран өйдөтөр.

«Г. Угаров айымньыларыттан саамай бастыгнара, мин санаабар, «[Долбор сулуһа](#)» буолар. Бу айымньы научнай - фантастическай жанр да, уус - уран айымньы да быһыытынан бэркэ табыллан тахсыбыт. Научнай фантастиканы эдэрдэр ааҕаллар диибит, ол эрэри “Долбор сулуһун” эдэр да , кырдыаҕас да киһи умсугуйан туран ааҕар»

Литературовед В.Окорокова.

Драматургияҕа уонна поэзияҕа холонуута

Суруйааччы Гавриил Спиридонович Угаров драматургияҕа уонна поэзияҕа эмиэ холоммута.

"Эһээ Дьыллыын Саҥа Сыл Түүн"

Бу пьеса Саха Академической Драмтеатрыгар туруоруллубута уонна Ньурба драмтеатрын репертуарыгар киирбитэ. Кини дьону үөрдэр, саҥа дьылы көрсөр биир улахан кэлбитин бэлиэтиир.

Хоһоонноро

Кини хоһоонун тылларыгар Захар Степанов, Кирилл Герасимов, Николай Берестов уонна мелодист Владимир Жирков хас да ырыаны суруйбуттара. Бу ырыалар Саха сирин култууратын сайдыытыгар улахан оруолу оонньообуттара.

Үлэтин сыанабыла

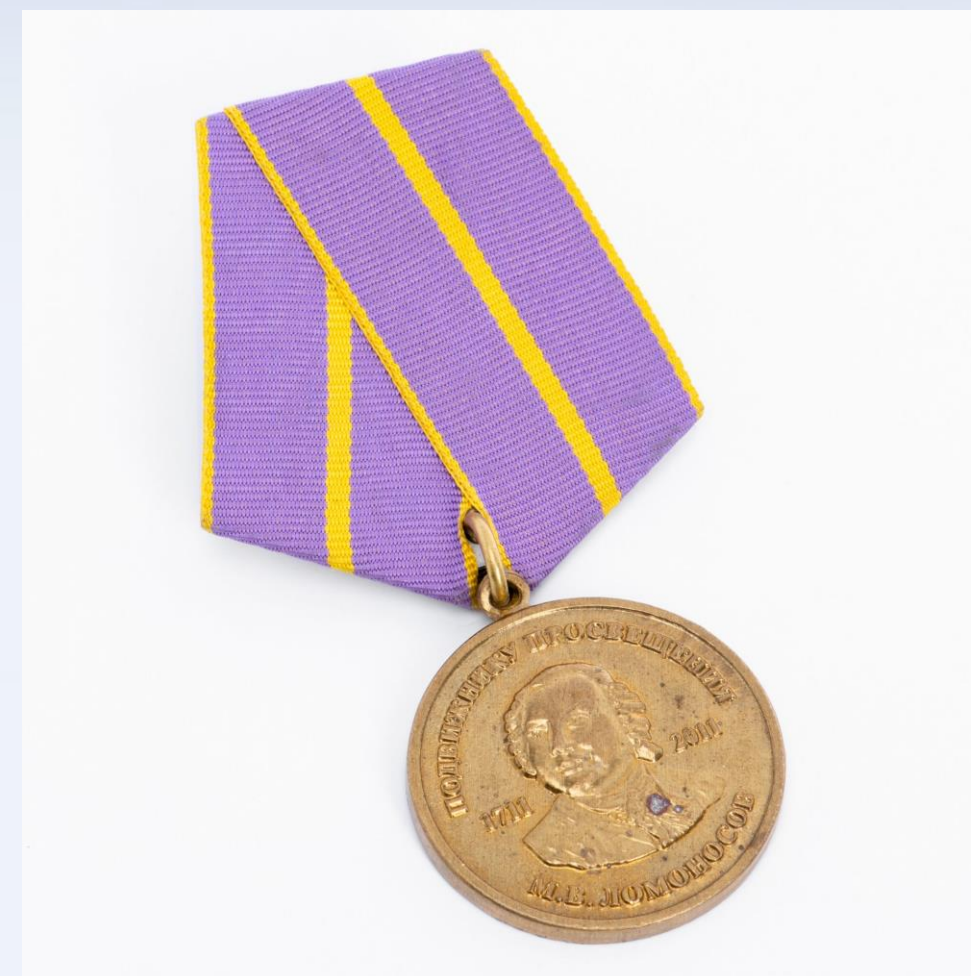
Саха литературатын 7, 9 кылаастарын үөрэх кинигэлэригэр киирбитэ.

Нууччалыы тылынан тылбаастаммыт айымньылара Москваҕа, Новосибирскайга тыхсыбыт научнай-фантастическай хомуурунньуктарга уонна “Полярная звезда” сурунаалларга киирбитэ

“Вернуть открытие” диэн научно-фантастическай кэпсээнэ литовскай, казахскай уонна белорусскай тылларыгар тылбаастаммыттара.

Икки континент ардын Беринг проливын нөнгүө норуоттар икки ардыларынаабы устан туорааһынна, Научнай кэтээн көрүү бөлөбүн салайааччытын быһыытынан кыттан, Россия рекордтарын кинигэтигэр киллэриллибитэ.

2014 сыллаахха Г.С.Угаровка нэһилиэнньэ ортотугар сырдатар уонна пропагандалыыр үлэтин иһин “Знание” Российской общественной тэрилтэтэ М. В. Ломоносов аатынан "Подвижник просвещения" мэтээлинэн наҕараадалаабыта.

100 интервью о будущем Якутии:

Гавриил Угаров-Эһээ Дьыл: [видеозапись]

К 100-летию образования Якутской АССР запущен проект "100 интервью о будущем Якутии". Проект инициирован Национальной библиотекой при поддержке Госсобрания (Ил Тумэн).

С ноября 2020 года писатели, философы, ученые, экономисты, общественные и государственные деятели размышляют о будущем республики, о том, каким будет мир через 100 лет.

Доктор биологических наук, якутский Дед Мороз - Эһээ Дьыл Гавриил Угаров о будущем республики

Гавриил Угаров туһунан элбэҕи бил